

Мр Ненад Дугалић*

Прегледни научни чланак
УДК: 330.3(100)

МЕСТО ЗЕМАЉА БРИКС-А НА ГЛОБАЛНОЈ ЕКОНОМСКОЈ МАПИ СВЕТА

Рад примљен: 01. 07. 2019.

Рад исправљен: 22. 09. 2019.

Рад прихваћен за објављивање: 24. 09. 2019.

Акроним 'БРИК' означава Бразил, Руску Федерацију, Индију и Кину. Прво је скован 2001. године од стране Џима О' Нила, тада шефа глобалних економских истраживања у Голдман Саксу, како би се упознали са његовим предвиђањем да ће те четири земље бити најбрже растуће економије у развоју. Касније, 2011. године, придружује им се Јужна Африка и група је тада названа 'БРИКС'. Крајем 20. и почетком 21. века свих пет земаља је прошло кроз велики институционални систем транзиције, као и кроз промене у њиховој економској структури. У смислу глобалног значаја, све земље БРИКС-а су чланови групе Г20. Русија, која је такође чланица групе Г8, и Кина су стални чланови Савета безбедности УН-а. У последњих неколико година постоје помаци у мултилатералном фокусу финансијских институција, као што су ММФ и Светска банка, како би групи БРИКС дали значајнију улогу у доношењу одлука. Још битније, тренутна транзиција групе БРИКС од статуса примаоца до редовног донатора помоћи, помогла је да се одржи ниво потрошње укупне светске помоћи и глобалних здравствених програма. У том контексту смањење помоћи која је долазила у великом обиму од традиционалних земаља донатора, због велике економске и финансијске кризе, је допринело успостављању нових модела сарадње који могу важити у будућности.

Кључне речи: БРИКС, економија, природни ресурси, глобализација, политика, култура.

I ПОЛИТИЧКО-ЕКОНОМСКА ДИМЕНЗИЈА ГРУПЕ БРИКС

Глобализација преобликује друштвене односе, из темеља мења природу државе, нарушава њен суверенитет и мења устаљени међународни поредак.

* Предавач струковних студија на Високој пословној школи струковних студија, Београд, sonenesa10@gmail.com

Половином двадесетог века, већина земаља групе БРИКС је имала централно-планску економију са значајном улогом државе. Касније, у свим тим земљама, унутрашње оријентисане и мање или више централно-планске развојне стратегије од 50-их до 70-их година XX века замењене су постепеном интеграцијом у глобалну економију 80-их и 90-их година XX века.¹ Међудржавну повезаност карактерише и успон све снажнијих наднационалних сила, групе Г-8, Међународног монетарног фонда, Светске банке, чије одлуке у великој мери обликују политички и економски развој националних држава.

С тим у вези, две су упечатљиве особине политичке димензије процеса глобализације:²

Прво, њу представља све гушћа мрежа повезаности, међузависности политичких заједница, суверених држава. Много је шири круг економских, еколошких, војних и културних односа, који више не могу да се уређују искључиво унутар појединачних држава. Већа је мрежа хоризонталне повезаности националних држава. Упоредо се уздиже и вертикална међузависност, пирамида наднационалних политичких институција, обликују се форме светске политичке владавине, односно глобални политички режим. Али, међузависност сама по себи не одређује карактер процеса глобализације, који може да добије демократске или ауторитарне форме.

Друго суштинско обележје савремене политичке димензије глобализације, представља наметање истоветних форми политичког живота, демократије и људских права, на све шире просторе света.

Истовремено, на светској политичкој сцени настају и симптоми ауторитарне светске владавине. Проблеми са којима се владе суочавају од екологије, преко дроге, тероризма, људских права, до стратегије привлачења транснационалног капитала, све више захтевају ближу сарадњу између држава. То значи, да и земље БРИКС-а морају играти активну улогу када је у питању глобално политичко и економско управљање и доследно морају одржавати блиску координацију. Наиме, свих пет земаља БРИКС-а изражавају велику забринутост због чињенице да терористи све више користе процес глобализације како би промовисали своје идеје и нанели веће штете народима широм света. Најмање три од пет земаља БРИКС-а се суочавају са тешком терористичком претњом, где су Индија и Русија међу првих 10 земаља погођених тероризмом према Индексу глобалног тероризма (4 и 9 место), Кина заузима 23. место, док су Јужна Африка (111) и Бразил (116) релативно сигурни од тероризма.³ Стога је веома важно да земље БРИКС-а раде на успостављању

¹ J. Cassiolato, B. Lundvall, *BRICS: New Delhi Summit 2012: Stability, security and prosperity*, Newsdesk Communications, 2012., <http://www.newsdeskmedia.com>, датум посете: 10. 06. 2019.

² М. Печујлић, *Глобализација, два лика света*, Гутенбергова галаксија, Београд, 2002, 83.

³ Institute for Economic and Peace, *Global Terrorism Index: capturing the impact of terrorism for the last decade*, IEP, Sydney, 2012, <http://goo.gl/M1Ln7g>, датум посете: 14. 06. 2019.

заједничких принципа сарадње у погледу јединственог начина поступања у конфликтима широм света, као и стварању механизма за консултације где могу да координирају своје ставове. Посебно је забрињавајуће што екстремистичке снаге покушавају да остваре богатство употребом националних и религијских фактора и распламсавањем етничког насиља, агресивним национализмом и сепаратизмом, пропагирајући различите идеје конфронтације.

Такође, свих пет земаља су главне транзитне земље за трговину дрогом. Око 70% транзита кокаина из Латинске Америке у Европу пролази кроз Бразил.⁴ Кина је земља транзита дроге на путу ка Северној Америци. Русија је транзитна земља за авганистанску дрогу ка Европи. Јужна Африка се посматра као најомиљенија транзитна тачка за кокаин који иде из Андских држава и за хероин из Авганистана у Европу.⁵ Стога је јасно, да је трговина дрогом уобичајени проблем за све земље БРИКС-а. Иако се дрога не производи у свим земљама БРИКС-а, свих пет земаља има проблеме због растуће употребе и транзита дроге. У последњих пар деценија, међународно искуство показује да се узгој наркотичких биљака углавном одвија у регионима који су захваћени ниским нивоом економског развоја и локалним оружаном сукобима и који су генерално или врло слабо под контролом владе. То значи, да проблем не може и не би требало да буде решаван само полицијским мерама. Дакле, поуздано дугорочно решење проблема узгоја наркотичких биљака не би требало само решавати кроз потражњу у развијеним економијама, већ и осигурати безбедност и одржив социјално-економски развој неразвијених региона. Овај вишеструки задатак захтева ефикасну међународну сарадњу.

Још једно обележје политичке глобализације представља ширење демократских права. Универзална Декларација о људским правима из 1948. године, Конвенције о грађанским, политичким и социјалним правима из 70-их година двадесетог века, као и регионалне организације: Бањул - повеља о људским правима и правима народа у Африци, Комитет за људска права Организације америчких држава, ОЕБС, Европски суд за људска права, темељи су међународног поретка заштите људских права. Најрадикалнији захват чини Европска унија која својим грађанима омогућава да покрену спор против сопствене владе када крши њихова права. Средином 80-их година двадесетог века и Америка чини велики обрт, раскидајући са подршком диктатурама. Лансира се велики пројекат промоције демократије и ствара планетарна мрежа невладиних организација које тај пројекат подржавају. Нова стратегија настаје у ери успона народних покрета који прете обарањем диктаторских режима, америчких клијената, а тиме и губитком њеног утицаја на унутрашње

⁴ UNODC - United Nations Office on Drugs and Crime, World Drug Report: 2013. Vienna: UNDOC, 2013, <http://goo.gl/d8AOBi>, датум посете: 15. 06. 2019.

⁵ Federal Drug Control Service of the Russian Federation, Digest as of 29 February 2012. Moscow: FDCS, 2012, <http://goo.gl/cmRTXD>, датум посете: 16. 06. 2019.

политичке токове. Циљ политичке подршке јесте снажна помоћ демократском току али и њихово каналисање, ограничавање социјалних захтева радикализованих маса. Репертоар политичког интервенционизма је веома велики, али две тачке око којих се креће су:⁶

Прво, његово средиште чини утицај на лидере политичке организације, синдикате, женске и омладинске организације и посебно медије. Сматрају да се модерне политичке вештине не могу научити у традиционалним друштвима и стога се морају унети споља. Политичке лидере регрутују, усавршавају и саветују амерички стручњаци. Сем стицања вештина, материјални стимуланси пружају им прилику за стицање прихода какав не постоји у земљи.

Другу тачку представља интервенција у изборни процес. Ако се узме у обзир да националне владе махом бивају биране под великим утицајем спољних фактора, може се констатовати да су то марионетске владе, без важнијег, ионако већ умањеног утицаја на функционисање сопствених држава.

Међутим, појавом групе БРИКС на међународној, политичко-економској, сцени, као нових протагониста високог раста и развоја, довело је до тога да Америка губи хегемонију на већини поља у међународним геополитичким односима. Економска снага, која потиче из величине њихових економија, даје им потенцијал да утичу на међународне односе. Поред тога, земље БРИКС-а имају и одређене карактеристике које им дају снагу на глобалном нивоу, а односе се, пре свега, на:⁷

- Широки спектар војних и политичких ресурса, као и неке капацитете за обликовање међународног поретка, како регионално тако и глобално;
- Одређени степен унутрашње кохезије и капацитета за државну акцију;
- Веровање у њихово право на утицајну улогу у светским пословима; и
- Способност да се разликују од осталих земаља у развоју.

Евидентно је да су земље БРИКС-а до сада успевале да своју економску моћ искористе на међународној политичкој сцени, иако економска снага није обавезан предуслов за глобални утицај.⁸ Такође, тенденције међународних друштвено-економских токова указују на конфликтност и противуречност. Док се, с једне стране, различита друштва хомогенизују, с друге стране, долази и до њихове поларизације и угрожавања традиције, културе и историјског наслеђа. Мале и неразвијене земље, суочене са овако снажним процесом, немају другог избора него да прихвате правила глобалног система и да покушају да минимизирају негативна, а максимирају његова позитивна својства. Зато група БРИКС даје наду и неразвијеним земљама, да кроз заједнички приступ могу

⁶ W. Robinson, *Globalization and Democracy*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, 88.

⁷ P. Subacchi, *New power centres and new power brokers: Are they shaping a new economic order?* International Affairs, 84(3), 2008, 485-498.

⁸ N. Haibin, *BRICS in Global Governance: A Progressive Force?* Dialogue on Globalisation, Friedrich Ebert Stiftung, April, New York, 2012.

утицати на управљање институцијама од глобалног, политичког и економског значаја.

II ЗНАЧАЈ КУЛТУРЕ ЗА МЕЃУДРЖАВНУ САРАДЊУ ГРУПЕ БРИКС

На међународном глобалном пољу деловања групе БРИКС, културна димензија се испољава као једна од највидљивијих појава. „Глобализација културе започиње већ у 19. веку, али у сфери елитне, високе културе. Успоставља се глобална, превасходно европска, културна традиција у којој иста музика, сликарство и литература уживају висок престиж на многим сценама света. Популарна, масовна култура остаје међутим национална. Тек ће модерни електронски медији отворити врата културних миљеа, претварати велике народне масе у непосредне гледаоце спектакла који се дају на другим, далеким позорницама. Отвориће пут масовној планетарној култури која незадрживо осваја сва просторства света.“⁹

Свака култура може да се истински развија под условом слободне размене и прожимања са другим културама али, под условом да све културе имају своју шансу, да се културна размена врши на равноправној основи и узајамном поштовању. Дакле, чак и делимично глобализација повећава важност различитих националних култура.¹⁰ Док су пре неколико деценија пословни разговори били усредсређени на међународну трговину, данас се пажња поклања токовима информација, технологије и робе широм света. Развој и ширење информационе технологије а посебно интернета омогућио је и развој глобалне економије и глобалне конкуренције.¹¹ Имплементација споразума о слободној трговини (нпр. НАФТА), развој Европске уније (ЕУ) и транзиција многих централно-планских економија ка отвореним тржишним економијама (нпр. Русија, Кина) омогућило је све већу глобализацију пословања.¹² Док се глобализација пословања повећавала, она није резултирала универзалним културама.¹³ Стога се повећала важност препознавања и разумевања утицаја културних разлика у међународним односима.

⁹ M. Auge, *Non-places Introduction to the anthropology of supermodernity*, Verso, London, 1995, 77.

¹⁰ K. Leung, R.S. Bhagat, N.R. Buchan, M. Erez, C.B. Gibson, *Culture and international business: recent advances and their implications for future research*, Journal of International Business Studies, 36(4), 2005, 357-358.

¹¹ M.A. Hitt, R. D. Ireland, R.E. Hoskisson, *Strategic Management: Competitiveness and Globalization*, seventh edition, Thomson South - Western, Cincinnati, 2007.

¹² M.A. Hitt, D. Ahlstrom, M.T. Dacin, E. Levitas, L. Svobodina, *The institutional effects on strategic alliance partner selection in transition economies: China versus Russia*, Organization Science 15(2), 2004, 173-185.

¹³ K. Leung, R.S. Bhagat, N.R. Buchan, M. Erez, C.B. Gibson, *op. cit.*, 357-358.

Међутим, и поред тога што културна глобализација подразумева растућу међуповезаност и преклапање културолошких образаца живота, она значи ширење западних вредности на читав свет.¹⁴ Посредством масовних медија и захваљујући улагању знатних финансијских средстава, данас се врши велика дифузија културних вредности, а нарочито производа за масовно забаву. С обзиром да култура и стваралаштво немају, нити треба да имају, граница, та чињеница природно се сматра позитивном јер унапређује људску комуникацију и обогаћује људски дух, шири сазнања о стваралаштву ума и духа и доприноси упознавању људи и народа. Та, у самој својој природи хуманистичка и прогресивна мисија која је иманентна култури и стварним вредностима, често је, деградирана садржајима који не ретко доминирају извезеним продукцима културе и забаве. Таква врста културе и уметности представља нарочито код младих људи, идеалистичке представе а удобном животу без рада и стицања иметка на лак, често недозвољен начин. Они који располажу моћним масовним медијима искључиви су у заступању слободног протока идеја и вредности, без спремности да уваже реалности услова живота у великом броју земаља. Таква глобализација културе није ништа друго до нови облик културног империјализма, у чијој основи лежи универзализација идеологије конзумеризма по западном моделу.¹⁵ Ова културна доминација ослања се наравно на војну, економску и технолошку доминацију САД-а. Америчка глобална моћ се спроводи преко глобалног система који је искључиво пројектован од стране Америке тако да одсликава унутрашње америчко друштво.¹⁶ Посредством глобалних комуникацијских мрежа, америчка култура се настоји представити као планетарна. "Глобализација културе изазива дубоки песимизам о културној судбини света који хомогено пропада. Она Америку чини омраженом, јер пробајте, ако можете да је опишете на неки други начин - глобализација је, све у свему, ширење америчке културе, идеја, производа, забаве и политике".¹⁷ У том смислу и глобализација у култури представља идеолошку конструкцију, иза које се крије неолиберализам који одбија све видове контроле а прихвата једино своју унутрашњу контролу у уским центрима одлучивања.

Централно место и улогу у међукултурној сарадњи држава имају транснационалне корпорације. Преко њих се врши најмасовнија размена информација, радио и телевизијског програма, програма за образовање, производња и преводи књига, дистрибуција визуелних помагала, компјутера, биоскопских филмова, опреме, података итд. Стратешко понашање корпорација је под утицајем институционалног окружења државе из које потичу. Да би се

¹⁴ C. Chase-Dunn, *Globalization: A World-System Perspective*, Journal of the World-System, Cambridge, 1999, 190.

¹⁵ D. Ramsaran, V. Price, *Globalization: A Critical Framework for Understanding Contemporary Social Processes*, Working Paper, London, 2003, 15-32.

¹⁶ З. Бжежински, *Велика шаховска табла*, ЦИД, Подгорица, 1999, 21.

¹⁷ П. Тојбни, *Ко се боји глобалне културе*, Плато, Београд, 2003, 253.

стекла конкурентска предност на међународном тржишту корпорације морају познавати културне вредности својих клијената. Знајући да су критични ресурси за остваривање корпорацијског утицаја финансијски капитал (кога корпорације имају у великом обиму), технолошки капитал (поседују најсавременију опрему) и људски капитал, корпорације, заузимајући свој хегемонистички став, не обазире се претерано на културу примаоца својих производа и услуга. Управо, у таквој неравноправној утакмици основни људски капитал налази се у претежно неразвијеним земљама, земљама у развоју као и у земљама у успону (БРИКС група) у којима живи већина човечанства. Њима се извозе туђе идеологије да би се ограничило или онемогућило другачије мишљење и другачија идеолошка опредељења.¹⁸ Нуде се сурогати такозване масовне културе и намеће одређени поглед на свет како би се лакше и несметано манипулисало свешћу маса у тим земљама у политичке сврхе.

Међутим, да би се избегли овакви утицаји, уместо тога, фокус се може пребацити на један од најтрајнијих облика културне размене, контакт међу људима. У свету глобализације, широко распрострањени туризам може бити начин да се повећа контакт између грађана земаља БРИКС-а. Промовисање туризма одлучно би помогло да се интензивирају већ постојећи културни токови. Иако су неке земље у групи БРИКС, као што су Индија и Кина, имале културни утицај једне на другу вековима, култура и туризам су две области које тек треба да пронађу право место међу земљама БРИКС-а. То је посебно неопходно првенствено због различитих језика, животних стилова и прехранбених навика. Ово се спомиње и у декларацији из Њу Делхија, у којој се говори о подстицању и ширењу сарадње и комуникације, размене и контаката међу људима, укључујући и област младих, образовање, културу, туризам и спорт.¹⁹ Чак и на билатералном нивоу, култура и туризам су препознати као алати за подстицање дубље интеграције БРИКС економија. Такође, препозната је и потреба за сарадњом у организацији међудржавне обуке за стручњаке из области заштите културних добара. Ово наглашава потребу за коришћењем креативних културних индустрија и заједнички развој културних политика као и размена искустава у процесу развоја.²⁰

Култура и туризам ће и даље остати добра спрега у укупној сарадњи између земаља БРИКС-а, а снажни, стратешки, економски и дипломатски односи ће само побољшати њихову међусобну сарадњу.

¹⁸ В. Мићовић, *Специјални рат и нови светски поредак*, Дечије новине, Горњи Милановац, 2004, 90.

¹⁹ New Delhi BRICS 2012, Fourth BRICS Summit-Delhi Declaration, March 2012, <http://www.Bricsindia.in/delhi-declaration.html>, датум посете: 20. 06. 2019.

²⁰ J. F. Mbaye, *New colonialists, the good, the bad, and the ugly: BRICS relevance to the African creative economy*, 2012, http://www.arterialnetwork.org/uploads/2012/02/Jane_Mbaye.pdf, датум посете: 21. 06. 2019.

III ПРИРОДНИ РЕСУРСИ - КЉУЧНА КОМПОНЕНТА ЕКОНОМСКОГ РАСТА И РАЗВОЈА ГРУПЕ БРИКС

Почетком новог миленијума земље БРИКС-а су имале важну улогу у превазилажењу глобалне финансијске и економске кризе и дале су значајан допринос у опоравку глобалне економије. Економске политике одрживог раста и развоја земаља БРИКС-а омогућиле су стварање нових радних места, смањење сиромаштва и већу социјалну укљученост. Такав економски положај земаља БРИКС-а је био могућ, с обзиром на њихово велико богатство природним ресурсима. Природни ресурси су постали кључна компонента економског развоја земаља БРИКС-а, као и значајан фактор приликом формирања стратегија за њихове спољне политике. Чињеница је, да су приликом спровођења националних економских политика земље БРИКС-а користиле природне ресурсе како за домаће економске, тако и за међународно-дипломатске циљеве. Међутим, способност државе да користи природне ресурсе у дипломатске сврхе зависи и од њеног домаћег институционалног капацитета да контролише економску активност у тим секторима²¹, као и од њене способности да комбинује ресурсе са другим дипломатским средствима када преговара са другим државама.²² То значи, да владе контролишу оне индустрије које црпе инпуте из природних ресурса кроз селективну политику интервенције, како би се постигли одређени национални циљеви, који не би могли бити остварени ако би производни процес био остављен тржишним механизмима.

Дакле, ресурсни национализам је облик економског национализма и обично је у супротности са „ресурсним либерализмом“ - стратегијом у којој владе избегавају да интервенишу и уместо тога промовишу употребу тржишних механизма за експлоатацију ресурса.²³ Поред тога, заједничко у политици ресурса за све земље БРИКС-а јесте државно власништво над ресурсним индустријама, које се јавља у одређеној мери у свим земљама групације. Упркос глобалном тренду приватизације који је почео још 90-их година 20. века, већина земаља БРИКС-а наставља да чува рударски и енергетски сектор за предузећа у државном власништву. Државно власништво је скоро универзално у индустрији нафте и гаса групе БРИКС, са државним предузећима, било монополистичким или већинским актерима у Бразилу, Кини, Индији и Русији. Државна предузећа, такође, доминирају у индустрији угља у Кини и Индији. Примера ради, у овим земљама државна предузећа су 2012. године заједно произвела 4,1 милијарду

²¹ A.N. Stulberg, *Well-Oiled Diplomacy: Strategic manipulation and Russia's Energy statecraft in Eurasia*, Albany: State University of New York Press, New York, 2007.

²² P. Rutland, *Russia as an Energy Superpower*, *New Political Economy*, 13(2), 2008, 203-210.

²³ J. D. Wilson, *Resource nationalism or resource liberalism? Explaining Australia's approach to Chinese investment in its minerals sector*, *Australian Journal of International Affairs*, 65(3), 2011, 283-304.

тона угља, што је било око 60% светске производње исте године.²⁴ Такође, државна предузећа имају доминантно присуство и у кинеској металној индустрији, што је повезано са њеном 'велико-захватном' политиком државног власништва у стратешким индустријским секторима.²⁵ Слично је и у секторима индустрије боксита, руде гвожђа и бакра, где су рударске компаније део групације 'Навратна' која је централно предузеће јавног сектора.²⁶ Међу земаљама БРИКС-а, само су руски и јужноафрички рударски сектори у потпуности у приватном власништву. Као резултат тога, индустрије које зависе од ресурса, у земаљама БРИКС-а су углавном под контролом владиних агенција, а не приватних рударских и енергетских фирми.

Већина земаља БРИКС-а примењује ограничења везана за трговину ресурсима, која се користе за контролу и регулисање извоза ресурса како би се дао приоритет локалним економским интересима. Кина, Русија и Индија примењују порез на извоз важних енергената или минералних производа, који функционише као де факто субвенција за локалне индустријске кориснике. Они, такође, директно ограничавају количину ресурсних производа који се могу извозити. Кина примењује извозне квоте на многе минералне производе, руска влада контролише све изворе енергије кроз државно власништво над својом ценоводном инфраструктуром и две индијске покрајинске владе су пре пар година у потпуности забраниле извоз руде гвожђа.²⁷ Јужна Африка, такође, примењује захтеве за прераду, у 2010 години донела је нову лиценцу политику која дискриминише извоз сировина како би подстакла локалну прераду метала.²⁸ Од свих земаља БРИКС-а, само Бразил не примењује никаква трговинска ограничења за извоз ресурса.

Ова трговинска ограничења функционишу као облик подршке индустријској политици за локална производна предузећа, смањењем цена локалних сировина испод светског нивоа (извозне таксе) или директним обавезивањем за локалну прераду минерала (преко квота и захтева за прераду).

²⁴ Enerdata, Global Energy and CO2 Database, <http://www.enerdata.net/enerdatauk/knowledge/subscriptions/database/energy-market-data-and-co2-emissions-data.php>. 2013, датум посете: 21. 06. 2019.

²⁵ S. Green, G. S. Liu, *China's industrial reform strategy: retreat and retain*, in: S. Green, G.S. Liu (eds.), *Exit the Dragon? Privatisation and State Control in China*, Blackwell Publishing, Oxford, 2005.

²⁶ Department of Public Enterprises, List of Maharatna, Navratna and Miniratna CPSEs, India, December 2013, http://dpe.nic.in/publications/list_of_maharatna_navratna_and_miniratna, датум посете: 21. 06. 2019.

²⁷ Reuters, India imposes 5 pct export duty on iron ore pellets, 2014, <http://in.reuters.com/article/2014/01/28/india-iron-idINL3NOL202U20140128>, датум посете: 21. 06. 2019.

²⁸ F.T. Cawood, *An investigation of the potencial impact of the new South African Mineral and Petroleum Resources Royalty Act*, Journal of The Southern African Institute of Mining and Metallurgy, 111, 2011, 443-453.

Такође, све земље БРИКС-а, у великој мери субвенционишу домаће цене енергије. Дуги низ година, Индија је субвенционисала цене нафте за домаћинства, Кина је користила контролу цена како би смањила домаће цене нафте и електричне енергије, а руски Гаспром мора да снабдева гасом локалне потрошаче по потцењеним ценама. После напуштања енергетских субвенција крајем деведесетих година 20. века, Бразил их је поново успоставио 2008. године путем политике која захтева да Петробрас снабдева рафинисаним уљем домаће тржиште по сниженим ценама.²⁹ Величина ових шема је значајна, у 2012. години владе БРИКС-а су колективно обезбедиле 124 милијарде долара субвенција за енергију, што је у Индији и Русији представљало значајан проценат и БДП-а и владиних прихода.³⁰

Економске интересне групе, као што су индустријске фирме, мала предузећа и домаћинства имају користи од субвенционисане енергије, што представља популистичку политику коју је тешко смањити или реформисати.³¹ Као што је показало не тако давно искуство у Кини и Индији, покушаји влада да смање субвенције су разводњени или напуштени, с обзиром на притисак опозиције и лобирања од стране угрожених пословних интереса.³²

Богатство ресурсима је очигледно врло значајна компонента земаља БРИКС-а у међународним односима. Све земље БРИКС-а поседују велике количине минерала и енергије, и кроз примену приступа националне политике користе ово богатство како би креирале националне развојне и дипломатске стратегије. Ресурсни национализам је уобичајена карактеристика која се испољава у свим БРИКС економијама. Заиста, богатство ресурсима и националне политике засноване на њима су један од ретких заједничких фактора, поред величине економија и статуса земаља у успону, који уједињују групу БРИКС. Иако се специфичне мере у економској политици разликују од земље до земље, све државе у групи БРИКС значајно одржавају регулаторну контролу над својом рударском и енергетском индустријом путем интервенционистичких политичких алата. Наиме, оквири националне политике ресурса поткрепљују тврдњу о статусу БРИКС-а као ресурсне суперсиле, јер високи нивои владине контроле омогућавају тим државама да искористе ресурсе за постизање одређених домаћих развојних и међународних дипломатских циљева.

²⁹ A. de Oliveira, T. Laan, *Lessons learned from Brazil's experience with fossil-fuel subsidies and their reform*, International Institute for Sustainable Development, Geneva, 2010.

³⁰ International Energy Agency, *Energy Subsidies Database*, 2014, <http://www.worldenergyoutlook.org/resources/energysubsidies/>, датум посете: 22. 06. 2019.

³¹ D.G. Victor, *The Politics of Fossil - Fuel Subsidies*, International Institute for Sustainable Development, Manitoba, 2009.

³² G. Dansie, M. Lanteigne, I. Overland, *Reducing energy subsidies in China, India and Russia: Dilemmas for decision makers*, Sustainability, 2(2), 2010, 475-493.

IV ЗАКЉУЧАК

Пет земаља које чине групу БРИКС постале су пример за промене у светском утицају и економском расту. Све оне су уживале значајан и одржив економски раст у последње две деценије. Овај раст је подстакнут повећаном тражњом за природним ресурсима и индустријским производима, али су земље БРИКС-а такође развиле индустрије са додатном вредношћу кроз значајна улагања у обуку и образовање. Такође, постојале су значајне и брзе културне и друштвене промене, укључујући структуру породице и велике руралне миграције. Земље БРИКС-а имају заједничку политичку стратегију да прошире покривеност социјалним осигурањем, а динамичко економско окружење олакшало је напоре за постизање тог циља. За већину земаља постоји и демографски узлет, као подстицај за деловање младе популације са растућом радном снагом, олакшавајући увођење подстицајних мера. Иако БРИКС земље имају мноштво заједничких карактеристика, напори за проширење функционишу у веома различитим окружењима за сваку земљу посебно. Тренутни оквир социјалне заштите сваке земље одражава у великој мери њену историју, као и циљеве и однос према социјалној сфери. Култура, институционалне и популационе политике се веома разликују. Наиме, у последњих пола века, све земље БРИКС-а су доживеле значајне трансформације у својим друштвима, при чему се највише померају из економија са значајним државним присуством ка слободнијем тржишном економском окружењу. Земље БРИКС-а ће се у будућности суочавати са различитим економским, демографским и друштвеним променама, као и са спољним притисцима у целини.

Nenad Dugalić, LL.M

THE POSITION OF BRICS COUNTRIES IN THE GLOBAL ECONOMIC MAP OF THE WORLD

Summary

Globalization transforms social relations, fundamentally changes the nature of the state, violates its sovereignty and changes the established international order. The division of the world into the rich and the poor and the aspiration of the most developed countries for domination presents, undoubtedly one of the greatest dangers

* Lecturer, High school of professional business studies Belgrade.

for humanity and its future. It is natural and necessary that every nation has the desire and aspires to present itself to the other nations in the best light, to introduce the results of its own creativity, to introduce them to the essence of their ideas and aspirations. Nevertheless, the world is confronted with tendencies and practices of harsh imposition of values, ideological indoctrination and all kinds of forms of spiritual violence. Political and economically powerful countries, by spreading and imposing their ideology, their views on the world and the hyperproduction of their cultural creations, suffocate the culture of small and economically underdeveloped countries, impose clichés and myths, create a state of spiritual erosion of one and the dominance of other values. While, on the one hand, different societies are homogenized, on the other hand, the polarization occurs endangering their tradition, culture and spiritual heritage.

However, with the appearance of the BRICS group on the global scene, as new protagonists of high growth and development, America has been losing hegemony in most of the fields in international geopolitical relations. The economic power, which derives from the size of their economies, gives them the potential to influence world events. It is therefore very important that BRICS countries mutually work to establish the common principles of cooperation regarding the unique way of dealing with conflicts around the world, as well as creating consultation mechanisms where they can coordinate their attitudes.

At the beginning of the new millennium, the BRICS countries played an important role in overcoming the global financial and economic crisis and have made a significant contribution to the recovery of the global economy. The economic policies of sustainable growth and development of the BRICS countries have enabled the creation of new workplaces, poverty reduction and greater social inclusion. Such an economic position of the BRICS countries was possible, considering their great wealth of natural resources. Specifically, national resource policy regimes support a claim on the status of BRICS as resource superpower, as high levels of government control allow these countries to use those resources in order to achieve certain domestic developments and international diplomatic goals. Apparently, resource wealth is a very important component of BRICS countries in international relations.

Key words: BRICS, economics, natural resources, globalization, politics, culture.